

Fiúk között

Írta: Vajda Piroska.

A háború közelebb hozta a nők társadalmát több régen áhított céljának eléréséhez. A női munka nem egy újabb téren jutott diadalra. Nemcsak saját magunknak, hanem a nők jogáért és javáért küzdők nagy táborának, de még az antifeministáknak is tartozunk azzal, hogy a nők új, háborús munkaköreiről beszámoljunk.

Ha csak annyit érünk el ezzel, hogy egy-egy ilyen gondolatsorozat a mi elleneseinket is gondolkodóba ejti, ebből következik majd a többi is; reméljük, az, hogy idővel hozzánk fordulnak ezekkel a szavakkal: jöjjetek és haladjunk ezentúl együtt.

Ezekről a tapasztalatokról csak akkor lehet lelkiismeretesen beszámolni, ha egyszersmind az összehasonlítás kedvéért arra a kérdésre is próbálunk megfelelni; milyen volt a nő helyzete a háború előtt; s milyen lesz a jövő? Legnehezebb az elsőre felelni. Olyan régen volt, annyi minden választ ejt bennünk: ettől az időtől, hogy alig emlékezünk rá. Egyet azonban tudunk. Mindenütt ott voltunk, ahová engedték, hogy eljussunk: hivatalokban, iskolákban, irodákban, kórházakban, műhelyekben, gyárakban, stb. De jött a háború és elhozta a maga rettenetes borzalmaival együtt, — nem elismerés-képen, hanem csak kényszerűségből, — azt, amire vártunk, mert mindenütt szükség volt rá. Miért, hogy a háborúnak kellett ezt magával hoznia? Vagy ami vérben fogan, azt ezentúl nem lehet elvenni tőlünk? Egyszerre mindenütt ott látjuk a nőket azokon a helyeken, ahonnan elmentek a férfiak. Hívták őket, jöttek és nem mondták azt, amit joggal mondhattak volna: miért csak most és miért nem ezelőtt?

Munkakörük kibővült; tömegesen működnek mint orvosok, ápolók, hivatalnokok, szóval ott, ahol részben már azelőtt is otthon voltak. Végül férfiak helyét pótolják ott is, ahol eddig nem találkoztunk velük: a magasabb fokú fiúiskolákban, különösen a polgári fiúiskolában.

Nem célok itt, hogy a férfi abbahagyott s a nő megkezdett munkáját összehasonlítsam. Csak az a cél, hogy elmondjak néhány megfigyelést, amelyeket saját magamon, tanítványaimon, új társaimon, egyszóval egész új környezetemben tettem. Legérdekesebb lesz talán, ha első fellépésemről, az első szereplésemről beszélek.

Az igazat megvallva — s ezt talán sokak nevében mondhatom — bizony féltem tőle egy kissé. Mintha férfikollegáim, meg fiútanítványaim szemében ott láttam volna az egész antifeminizmust, amellyel egymagámnak kell megküzdenem az egész női társadalom nevében. Azután jött az igazi küzdelem. Bevonulás az osztályba és pedig a legidősebb tanulók közé, a IV. fiúosztályba. Csupa felnőtt fiú s a fogadtatás, melyben részesültem, ugyanaz, mint a tanári szobában megjelénéskor.

Ugyanaz az ellenséges tekintet, de a tanuló szempontjából, különösen ha kedvelt tanár helyét váltotta fel a nő. Hogy megfigyeléseimben nem csalódtam, azt tanítványaim maguk vallották be, mikor már jóbarátságban voltunk. Tekintetük ezt látszott mondani: nő tudna minket tanítani, azt már nem hisszük. Ebből a küzdelemből nekem kellett győztesen kikerülnöm. Büszkén — s minden szerény telenség nélkül mondhatom: az óra végén reám irányuló tekintetek meggyőztek arról, hogy ebben az esetben győztes maradtam. De megnyertük talán a jövő férfi-társadalmat is a magunk részére; mert azt hiszem, a mi fiútanítványaink valamikor majd jó propagandát csinálnak a mi ügyünknek. Azonban beszéljenek helyettünk a tények. Ismétlem és hangsúlyo-

hogy nem kívánom szembeállítani a nő- és férfitanár munkáját; csak egyszerűen megvilágítani, hogy amit a fér végez, az iskolában, ugyanazt éppen olyan jól elvégzi a nő is.

A férfitársadalom számára eddig férfi nevelte a fiút, a nőtársadalomban nő nevelte a leányt. Ez egyik legfőbb oka annak, hogy ha az életben találkozunk, legtöbbször idegenek egymáshoz. Nagy hasznukra volna tehát, ha már az iskolában találkoznának, együtt nevelnék őket s a fiúkkal és leányokkal egyaránt tanítanák férfi- és nőtanárok; ez kizárná azt a veszedelmet, hogy a férfitanárok, — mint, ma a főváros polgári leányiskoláiból, — kiszoruljanak. Ez volna a dolgok természetes rendje.

Szeretnők, ha a férfitanárt is ott látnánk ezentúl leányiskolákban, úgy, mint azelőtt. Jó hatása lenne úgy tanítványokra, mint a tanárok testületi életére. Így lenni a változtatás igazán egészséges és tökéletes.

Hamar megbarátkoztunk és folyt a munka zavartalanul. A nőtanár mindig közelebb és közelebb férközött tanítványai lelkületéhez és lassankint sok mindent megváltoztatott. A fiuk, — hogy külsőségeket is felemlítsek — figyelmezbetebek és gondosabbak lettek. Ha rendetlenséget tapasztaltam s arra a tanulókat figyelmeztetni kellett, másnap már magoktól gondoltak arra, hogy hasonló eset többé ne fordulhasson elő. Ha baleset történt az iskolában, vagy beteg lett valamelyik fiú, azonnal a nőtanárhoz fordultak segítségért. Ha valamelyiknek felelete nem sikerült úgy, mint szokott s rossz osztályzatot, vagy büntetést kapott, közbenjárásért a nő tanárhoz folyamodott. Otthoni munkájukat, olvasmányaikat is irányítják a nőtanárok, épen úgy, mint a férfiak. Modorukra, viseletükre, sőt tanulásukra is nagyon jó hatása van a nőtanárnak. Sőt meg azt sem róhatja fel hibánknak senki, hogy tanításunkban néha szívükhöz is szóltunk. Tanításunkak ez a része kiegészítheti a férfitanárnak esetleg inkább csak az értelemhez szóló munkáját.

Végül mi is nagyon jól érezzük magunkat új környezetünkben. Örömmel kezdtük s az elért siker még csak fokozza örömmünket. Azt látjuk belőle, hogy nemcsak a háború romboló munkájában nem voltunk kénytelenek részt venni, de még a rendesnél is több részünk volt a megtartó munkában. A nők, az itthonmaradottak, éppen úgy megszenvedték a háború borzalmaival, mint a távollevők, ők bocsátották útnak hozzátartozóikat, szenvedték itthon a legnagyobb önfeláldozással a legnagyobb nélkülözést és fájdalmat s emellett nevelik az otthonukból eltávozottak gyermekeit, testvéreit, rokonait, hogy megőrizték a hazatérők otthonát, családi életét. Vajjon mi lesz jutalmuk ezért? Gondoljuk el, mily elkeseredéssel töltené el őket, mennyi csalódást okozna bennük, ha a háború után elvinnék tőlük azon munkájukat, melyet a háború alatt hűségesen teljesítettek. A nők ott akarnak lenni ezentúl mindenütt a férfiak mellett, ahol a jövő munkáját megalapozzák. Már mind gyakrabban csendül fel milliók ajkán a várva-várt megváltó szó, a béke. Még csak gondolat, még csak szó egyelőre, de egyszer csak valósaig lesz. Ha ez végre elkövetkezik, találjon készen mindnyájunkat; vértessük fel magunkat a békés munka fegyvereivel, hogy elérjük mindazt, amit becsületes munkánkkal már régen kiérdemeltünk.